

Physics is an ever young science, Varna, October, 27 – 29, 2017
Физиката – вечно млада наука, Варна, 27 – 29 октомври 2017 г.

ИЗВЪНКЛАСНИТЕ ДЕЙНОСТИ В УЧИЛИЩЕ

Петя Николаева

Основно училище „Васил Левски“ – Разград

Обучението и възпитаването на учениците като носители на висока екологична култура е същностна част от училищната политика, следвана в Основно училище „Васил Левски“ в Разград. В последните седем години използваме редица извънкласни форми на работа, както и участия в международни проекти, за да научим учениците колко е важно да имаме чиста околна среда, да се ползва зелена енергия като условие за устойчив климат на планетата. Във всички форми на работа с учениците залагаме на партньорството „учител – ученик“, в което преподавателят предлага за осмисляне набор от информация, която с помощта на различни дейности учениците преработват по метода „учене чрез правене“.

Важна стъпка в развитието на училищната програма е включването ни в международната ученическа програма SPARE, с помощта на която деца от много страни по света се запознават с проблемите, свързани с промяната на климата на планетата, и научават за зелените политики, насочени към устойчиво опазване на екоравновесието на Земята.

Първата инициатива в нашето училище беше гостуването на изложбата „Възобновяема енергия за България“, разработена от екоорганизацията „За Земята“. Темата предизвика интерес сред учениците и спомогна да се формира група активисти, с която организирахме училищния екоklub „Шрек“. Децата сами избраха анимационния герой за символичен член на Клуба. Изработиха неговата фигура от отпадъчни материали. Двуметровият Шрек бе поставен във фойето и цяла година напомняше на всички ученици, че природата очаква от нас, хората, да се грижим за нея.

В сътрудничество с компании, занимаващи се с изграждане на ВЕИ мощности, разработихме проект за изграждане на фотоволтаична система в училище. Учениците сами изчислиха какви мощности ще са ни нужни за изграждането на екоосветление за часовниковата кула в училищния двор и за задвижване на фонтан. Бизнесорганизацията, с която си партнирахме, осигури средствата за проекта.

Активната работа на екоklub „Шрек“ в проекта SPARE завърши с обща ученическа конференция на екоklubовете от цялата страна, домакин на която бе нашето училище. Наши ученици участваха с две разработки: осветяване на часовниковата кула на училището и изграждане на фонтан в двора – конкурси на ученическата програма SPARE България. С помощта на ръководителя направиха изчисления, свързани с използването на зелена енергия, така че да не натоварват училищния бюджет. Децата установиха, че за да се освети часовниковата кула, е необходима 5400kWh слънчева енергия, която може да се получи от слънчеви колектори с големина 6 кв.м. Необходими ще бъдат също и 5 броя лампи, всяка с мощност 250kW, с което да покажат едновековната ѝ красота. Сумата, която би заплатило училището за електроенергия, би била около 200 лв. месечно за тази мощност. Като се използва слънчевата енергия обаче, това няма да струва нищо на училището освен инвестицията, която може да се възвърне за няколко години. Другата разработка включва създаване на приятна обстановка в двора на училището и превръщането му в желана територия за децата, а през летните месеци ще донесе и прохлада. Учениците обявиха конкурс за рисунка на тази тема, а спечелилата разработка виждате на екрана. Друго, което обсъждаха учениците, е големината на фонтана – предложиха два варианта, като избора на вариант оставиха на ръководството с оглед на финансовата страна, но и тя би била икономия, ако за задвижването на водата се използва слънчев колектор. За тези предложения и разработки учениците от екоklubа през 2011 г. спечелиха трети награди в два конкурса. Първа награда извоюваха през 2012 г. за разработката „Боклукът – колкото вреден, толкова и полезен“. Беше им възложена задача да проучат къде е сметището на града, колко боклук се изхвърля там, колко е голямо, какви са последиците от прекомерно много-

то отпадъци, какъв е периодът на разлагане в природата. Накрая младите еколози направиха изчисление, че енергията, получена от преработката на боклука, ще е достатъчна за отопление на старческия дом и болницата, които се намират най-близо до сметището. Изграждането на такъв завод би било инвестиция, която ще осигури работни места, ще удължи т.нар. „живот“ на сметището и не на последно място – няма да има необходимост от увеличаването на площта му и използване на обработваема плодородна площ.

Големият интерес на децата към темите, свързани с екологията, ни провокира да се включим в още една международна инициатива – Европейската седмица за намаляване на отпадъците. През 2012 година нашият проект „Изяж плод, спести боклук, спаси дърво“ спечели второ място в международната класация на ЕК за ученически проект и първо място в тази категория у нас. Наградата за постиженията ни бе връчена в МОСВ от министър Нона Караджова. За платформа на Проекта използвахме социалната мрежа „Фейсбук“. В обмена на информация и активности се включиха учениците, родители и много хора от местната общност. Идеята да се ядат ябълки вместо пакетирана нездравословна закуска и така да се спестят въглеродни емисии, се хареса на всички. Децата призоваваха близките си да се включат в инициативата. В деня на акцията 8000 потребители в социалната мрежа се присъединиха към нашата инициатива. Големият отзвук от Проекта ни насърчи да превърнем участието си в ЕСНО в ежегоден предизвикателство. Всяка година разработваме серия от инициативи, с които отбелязваме Седмицата за намаляване на отпадъците. В програмата се включват вече не само членовете на екоklub „Шрек“, но и групите по предприемачество, които работят по инициативата „Джунинър Ачийвмънт“, и школите по приложни изкуства. Учениците правят костюми от отпадъчни материали и ги показват на училищното дефиле „Прет а порте“.

Малките еколози разработиха и проект за намаляване на отпадъците в училищния стол „Избирам, изяждам, не хвърлям“. Сами изчислиха колко вреди на природата под формата на въглеродни емисии нанасяме, като изхвърляме произведена, но неупотребявана храна. В продължение на една седмица екипи от екозащитници правиха измервания в училищната столова, изчисляваха количествата похабена енергия и представиха доклада пред цялото училище. По инициатива на Клуба бяха направени промени в ежедневното разпределение на храната, така че да не се похабят продукти. След проведената Европейска седмица за намаляване на отпадъците в Основно училище „Васил Левски“ са спестени около 25 кг хранителни отпадъци. Като имаме предвид, че 70% от тях представляват газ метан, то учениците са предотвратили отделянето на 17,5 кг от него в атмосферата.

Една много малка част, но да не забравяме, че това се е случило само за една седмица и само в една институция. Това, което учениците постигнаха като ефект в глобален мащаб – намалиха отделянето на газ метан, който е 23 пъти по-опасен от въглеродния диоксид. Повишаването на температурата на Земята ще доведе до промяната на климата и биологичното равновесие на планетата. Това бяха първите наши стъпки и всеки един от нас би могъл да помогне на Земята, защото все пак тя е нашият дом! Тогав се роди и идеята училището да се снабди със собствен компостер, в който да се изхвърлят биоразградимите отпадъци, които после да се ползват за наторяване на цветните алеи в двора на училището.

През 2013 година разширихме кръга на участниците в кампанията за намаляване на отпадъците, която ЕК организира. Всяко дете донесе плод от къщи, за да популяризира идеята, че консумацията на непреработени храни е полезна за здравето на планетата Земя. Събраните плодове в училище отнесохме в дома за стари хора в Разград. Акцията ни зарадва възрастните хора и създаде у децата усещането за съпричастност към хората, които се нуждаят от грижа и помощ. Финал на кампанията ни сложи гостуването на пътуващо кино, което показва на учениците филм за ползата от рециклирането на отпадъците. Всички изследвания и разработки, направени от децата по време на ЕСНО всяка година, се включват в доклад, който членовете на екоklub „Шрек“ представят пред цялото училище.

На зелените технологии и ползата от нисковъглеродна икономика е посветена и училищната инициатива, организирана в рамките на европейския проект NELLI, свързан с необходимостта от учене през целия живот. С помощта на Агенцията за регионално развитие в училището бяха направени демонстрации на електромобил. Ученици, родители и гости се запознаха с технологията на бъдещето и имаха възможност да седнат зад волана на авангардната машина.

Участието на малките еколози продължи с постановката „Приказка за Земята“. Съвместно с театрална студия „Роли-Дроли“ учениците завладяха публиката на националния фестивал „Наука на сцената“ – Севлиево 2014 г., където бяха удостоени с наградата за най-добре представен проект.

Обичан от учениците в цялото училище е и ежегодният празник в рамките на международния проект SLOW FOOD, който е посветен на ползата от използването на екологично чисти храни. Всяка година на 10 декември, когато се чества Денят на майката Земя, децата правят изложби с домашно приготвена храна от биопродукти. В тази кулинарна надпревара се включват много семейства. Учениците подготвят кратки презентации за това какви продукти са използвани в блюдата, приготвени от тях и ро-

дителите им, къде са отгледани продуктите и как са опазени чисти и без химикали. Накрая празникът завършва с най-любимата за учениците част – дегустацията.

Политика на училището е всички инициативи, насочени към ековъзпитанието, да бъдат представени пред общността. На всички празници, фестивали, демонстрации и тържества са поканени местните медии. Винаги са добре дошли и родителите, които активно се включват в програмите.

Популяризирането на дейностите, свързани с екообразованието и възпитанието на учениците в Основно училище „Васил Левски“, превръща учебното заведение в средище, което подготвя децата за хармоничен живот с природата. Възпитава у тях високи екостандарты за поведение и грижа към околната среда и ги изгражда като отговорни към заобикалящия ги свят граждани.

БЕЛЕЖКИ

1. <http://www.vlevski.com/index.php/proekti/nellii/pokanafestival-uchene-prez-celiya-zhivot.html>
2. <http://www.zazemiata.org/v1/>
3. <http://www.vlevski.com/index.php/proekti/denyat-na-maykata-zemya.html>
4. <http://www.vlevski.com/index.php/proekti/evropeyskata-sedmica-za-namalyavane-na-otpadacite/echo-2013/dnevnik-na-sabitiyata-na-echo-2013.html>
5. <http://www.vlevski.com/index.php/proekti/mladezhi-za-ustoychivo-razvitie.html>

OUT-OF-CLASS ACTIVITIES IN THE SCHOOL: LETTER FROM A TEACHER

✉ **Ms. Petya Hristova Nikolaeva**
School “Vassil Levski”
62, Knyaz Boris Blvd.
7200 Razgrad, Bulgaria
E-mail: ouvlevski_rz@abv.bg